PL

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 6.4.2009
KOM(2009) 159 wersja ostateczna

SPRAWOZDANIE KOMISJI EUROPEJSKIEJ DLA RADY, PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

Sprawozdanie końcowe z realizacji i efektów drugiego etapu (2000-2006) wspólnotowych programów działań w dziedzinie edukacji (Socrates) i szkolenia zawodowego (Leonardo da Vinci) oraz wieloletniego programu (2004-2006) służącego skutecznemu włączaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) w systemy kształcenia i szkolenia w Europie (Program eLearning)

SPRAWOZDANIE KOMISJI EUROPEJSKIEJ DLA RADY, PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

Sprawozdanie końcowe z realizacji i efektów drugiego etapu (2000-2006) wspólnotowych programów działań w dziedzinie edukacji (Socrates) i szkolenia zawodowego (Leonardo da Vinci) oraz wieloletniego programu (2004-2006) służącego skutecznemu włączaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) w systemy kształcenia i szkolenia w Europie (Program eLearning)

1. WPROWADZENIE

1.1. Przedstawienie sprawozdania

Niniejsze sprawozdanie zostało opracowane w celu spełnienia wymogów określonych w decyzjach Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiających wspólnotowe programy działań w dziedzinie edukacji (Socrates 2000-2006)[1], kształcenia zawodowego (Leonardo da Vinci 2000-2006)[2] oraz integracji technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) w systemy kształcenia ogólnego i szkolenia zawodowego w Europie (eLearning 2004-2006)[3].

Na wymienione programy przeznaczono łącznie ponad 3 mld euro ze środków Wspólnoty. Programy, uzupełniające się nawzajem, przyczyniały się do tworzenia Europy opartej na wiedzy i dostarczyły Komisji Europejskiej skutecznych narzędzi do działań na rzecz osiągnięcia celów lizbońskich w dziedzinie kształcenia i szkolenia[4].

Rozmaite inicjatywy prowadzone w ramach tych trzech programów zostały na lata 2007-2013 połączone w ramach nowego programu „Uczenie się przez całe życie" (LLP – *Lifelong Learning Programme*)[5]. Z tej koncepcji połączenia wynikła również decyzja o przeprowadzeniu wspólnej oceny trzech

---

1 Decyzja nr 253/2000/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, ostatnio zmieniona rozporządzeniem (WE) nr 885/2004; art. 14 ust. 4 zawiera wymóg przedłożenia sprawozdania oceniającego *ex post*.

2 Decyzja Rady 1999/382/WE, ostatnio zmieniona rozporządzeniem (WE) nr 885/2004; art. 13 ust. 5 zawiera wymóg przedłożenia sprawozdania końcowego z realizacji programu.

3 Decyzja nr 2318/2003/WE; art. 12 ust. 2 zawiera wymóg przedłożenia sprawozdania oceniającego *ex post*.

4 Zob. np. sprawozdanie Rady ds. Edukacji *Konkretne cele na przyszłość systemów kształcenia i szkolenia*: http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/rep_fut_obj_en.pdf.

5 Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1720/2006/WE z dnia 15 listopada 2006 r. ustanawiającą program działań w zakresie uczenia się przez całe życie.

wcześniejszych programów i przedstawienia niniejszego wspólnego sprawozdania.

Opiera się ono na zewnętrznej, wspólnej ocenie programów, obejmującej analizę sprawozdań krajowych przedstawionych przez uczestniczące państwa[6].

1.2. Opis programów

1.2.1. Socrates

Program Socrates, dysponujący łącznym budżetem w wysokości 2,093 mld EUR, miał cztery konkretne cele: zwiększenie wymiaru europejskiego w edukacji, promowanie znajomości języków UE, propagowanie współpracy i mobilności w dziedzinie edukacji oraz zachęcanie do innowacji w tej dziedzinie.

Program składał się z trzech głównych podprogramów – Comenius, Erasmus i Grundtvig – obejmujących odpowiednio szkoły, uczelnie wyższe i kształcenie dorosłych. Ich uzupełnienie stanowiły kolejne dwa podprogramy: Lingua, służący promowaniu języków, oraz Minerva, propagujący kształcenie na odległość i wykorzystywanie technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) do celów pedagogicznych. Przewidziano również wspólne działania z programami powiązanymi.

1.2.2. Leonardo da Vinci

Program Leonardo da Vinci miał trzy główne cele: poprawę umiejętności, szczególnie u młodzieży odbywającej szkolenie zawodowe; poprawę jakości i dostępności ustawicznego szkolenia zawodowego oraz nabywania umiejętności i kwalifikacji przez całe życie; promowanie i zwiększanie wkładu wnoszonego przez szkolenie zawodowe do procesu innowacji w celu poprawy konkurencyjności i przedsiębiorczości oraz tworzenia nowych szans zatrudnienia. Łączny budżet programu Leonardo da Vinci wynosił 1,270 mld EUR.

Program obejmował sześć obszarów działań: mobilność, projekty pilotażowe, znajomość języków, sieci międzynarodowe, materiały źródłowe i środki towarzyszące. Przewidziano również wspólne działania z programami powiązanymi.

1.2.3. eLearning

Program eLearning miał na celu wsparcie i dalszy rozwój skutecznego stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) w kształceniu i

---

[6] Sprawozdania są dostępne na stronie: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/evalreports/index_en.htm#postsoc2.

szkoleniu. Miało to służyć rozwojowi edukacji wysokiej jakości i ujęciu potrzeb społeczeństwa wiedzy w kontekście uczenia się przez całe życie. Budżet dostępny na lata 2004-2006 wynosił 44 mln EUR, z czego 45% przeznaczone było na tworzenie partnerstw i sieci szkół z zastosowaniem ICT (eTwinning). Stworzono nowe modele organizacyjne w celu tworzenia wirtualnych kampusów i nadania europejskiej współpracy uczelni dodatkowego, wirtualnego wymiaru. Promowano również rozwijanie umiejętności informatycznych, niezbędnych w społeczeństwie informacyjnym.

2. GŁÓWNE INFORMACJE O PROJEKTACH I ICH UCZESTNIKACH[7]

W ramach programów poddanych ocenie prowadzono różnorodne działania; nie wszystkie programy koncentrowały się na tych samych aspektach i grupach uczestników. Niemniej jednak główne wyniki prawie wszystkich programów obejmowały programy mobilności, projekty współpracy pomiędzy partnerami z różnych krajów oraz rozwój sieci i narzędzi.

Istotnym elementem zarówno programu Socrates, jak i Leonardo da Vinci były pobyty zagraniczne w celu nauki – w programach mobilności w celu nauki wzięło udział 943 tys. studentów wyższych uczelni, 135 tys. nauczycieli akademickich nauczało czasowo za granicą; w programie Erasmus uczestniczyło ok. 2 500 instytucji. W ponad 19 300 projektach mobilności w ramach szkolenia zawodowego wzięło udział ponad 311 tys. uczniów i studentów oraz 56 tys. nauczycieli. Mobilność pracowników i nauczycieli była finansowana w ramach podprojektów Comenius i Grundtvig (odpowiednio 56 329 i 5 500 uczestników).

Organizacje współpracowały w ramach małych projektów partnerskich: w celu umożliwienia szkołom uczestnictwa w podprogramie Comenius przyznano ponad 74 tys. dotacji, a 7 800 szkół uczestniczyło w projektach eTwinning. Kolejne 20 tys. dotacji umożliwiło współpracę w tej dziedzinie instytucjom kształcącym dorosłych.

Ze wsparcia służącego rozwijaniu współpracy, w postaci projektów wielostronnych i sieci, korzystało wielu partnerów z różnych państw członkowskich i innych uczestniczących krajów – 434 w ramach Comenius i 455 w ramach Grundtvig. W ramach 520 projektów podprogramu Erasmus opracowano wspólne programy nauczania; uruchomiono ponad 2 tys. projektów pilotażowych Leonardo da Vinci, które pozwoliły na wprowadzenie innowacji w szkoleniu zawodowym.

---

[7] Podsumowanie wyników wszystkich trzech programów znajduje się w załączniku. Dane liczbowe zawarte w niniejszym sprawozdaniu i w tabeli zaktualizowano zgodnie z najnowszymi danymi statystycznymi Komisji Europejskiej.

W ramach podprogramu Lingua wspierano 144 projekty w dziedzinie nauki języków i opracowania narzędzi zwiększenia dostępności kursów językowych; w ramach podprogramu Minerva przyznano 347 dotacji na wspieranie stosowania narzędzi ICT w edukacji.

3. WPŁYW PROGRAMÓW[8]

Ocena wykazała, że wymienione programy UE dobrze odpowiadały potrzebom sektorów, do których były skierowane, oraz że wiele działań nie zostałoby przeprowadzonych bez zaoferowanego przez nie wsparcia finansowego.

3.1. Wpływ w poszczególnych sektorach

3.1.1. Edukacja szkolna

Dla szkół miały znaczenie przede wszystkim podprogramy Comenius i eTwinning. Partnerstwa wspierane w ramach programów Comenius i eLearning nadały szkołom bardziej europejski wymiar i perspektywy oraz przyczyniły się w uczestniczących szkołach do poprawy klimatu pod względem współpracy między nauczycielami a uczniami oraz współzależności między poszczególnymi przedmiotami[9]. Przyczyniły się one do stworzenia wyraźniejszego poczucia tożsamości europejskiej poprzez umożliwienie szkołom współpracy ze szkołami w innych krajach UE. Partnerstwa szkół pozwoliły nauczycielom na doskonalenie umiejętności pedagogicznych; dały im również – podobnie jak uczniom – szansę poprawy znajomości języków i umiejętności informatycznych, czerpania doświadczeń z europejskich programów współpracy oraz nawiązania trwałych kontaktów z kolegami w innych krajach. Około 85% respondentów, którzy uczestniczyli w programie Comenius, było zdania, że działania te nie miałyby miejsca bez finansowania ze strony Komisji. Zwiększona mobilność w dziedzinie edukacji szkolnej była najbardziej wyraźnym efektem działań przeprowadzonych w ramach programu.

Bezpośredni wpływ ogólny na programy nauczania, politykę szkół i rozwój edukacji szkolnej był bardziej ograniczony. Niemniej jednak na poziomie lokalnym programy i metody nauczania uległy poprawie. Projekty, partnerstwa i systemy mobilności indywidualnej miały wpływ na praktyki edukacyjne osób uczestniczących w nich bezpośrednio. W szczególności 64% wszystkich beneficjentów stwierdziło, że wzbogacona została ich wiedza, a połowa uznała za główną korzyść wymianę dobrych sprawdzonych wzorców w skali Europy. Władze szkół miały możliwość wykorzystania efektów programu w zarządzaniu szkołą. Często były jednak niezdolne do przekazania osiągniętych

---

8 Dane liczbowe w części 3 opierają się na odpowiedziach respondentów w badaniach przeprowadzonych w trakcie oceny zewnętrznej.

9 Sprawozdanie z wpływu partnerstw szkół w ramach Comenius na uczestniczące szkoły, opublikowane na stronie: http://ec.europa.eu/education/doc/reports/index_en.html.

wyników i uzyskanych doświadczeń szerszemu gronu odbiorców i przeniesienia ich na poziom kształtowania polityki edukacyjnej.

3.1.2. Szkolnictwo wyższe[10]

W programie Erasmus uczestniczyła zdecydowana większość uczelni wyższych, dzięki czemu program był w stanie stymulować innowacje w szkolnictwie wyższym i jego europejski wymiar, a także wywierać wpływ na poziomie jednostki, instytucji i kształtowania polityki.

Najistotniejszym pozytywnym efektem było zwiększenie potencjału mobilności. Miało to wpływ na rozwój osobisty i zawodowy uczestników, sprzyjało ich większej otwartości oraz wyraźniejszemu i bardziej świadomemu postrzeganiu perspektyw przyszłych studiów lub życia zawodowego, a także poprawie rozumienia idei Europy i „przynależności do rodziny europejskiej". Uczestnicy rozwinęli znajomość języków obcych i nawiązali ściślejsze kontakty z kolegami w Europie. Jak potwierdziło 89% respondentów, międzynarodowe doświadczenie i lepsza znajomość języków obcych wśród uczestników programów mobilności zwiększyły ich szanse na rynku pracy[11].

Program Erasmus wywarł również znaczny wpływ na poziomie instytucjonalnym – krajowym i międzynarodowym. 94% uczestników badania przyznało, że program Erasmus spowodował zwiększenie i utrzymanie współpracy między instytucjami. Wpływ na strategie internacjonalizacji uczelni oraz rozwój międzynarodowych usług wsparcia jest znaczny, natomiast wpływ na nauczanie i badania na poziomie wydziałów wydaje się bardziej pośredni, tj. poprzez stworzone sieci międzynarodowe.

Program Erasmus stanowił również siłę napędową zmian w polityce szkolnictwa wyższego na poziomie krajowym i europejskim. Stanowił on inspirację dla pięciu z sześciu kierunków działań przewidzianych w deklaracji bolońskiej[12] oraz wsparcie dla wysiłków zmierzających do osiągnięcia celów procesu bolońskiego. Proces boloński prowadził do zgodności struktur zajęć dydaktycznych, natomiast celem programu Erasmus było m.in. dostarczenie narzędzi (takich jak europejski system transferu i akumulacji punktów – ECTS) i wsparcie ich stosowania, stymulowanie rozwoju wspólnych stopni naukowych oraz rozwój koncepcji nauczania opartych na współpracy.

---

10 Informacje również na podstawie opracowania „Impact of Erasmus on European higher education: quality, openness and internationalisation" [Wpływ programu Erasmus na europejskie szkolnictwo wyższe: jakość, otwartość i internacjonalizacja], opracowanego przez konsorcjum pod kierownictwem Cheps w partnerstwie z INCHER – Kassel i Ecotec (2008).

11 „Zwiększenie szans zatrudnienia" stwierdzono również w opracowaniu „Study on the Professional Value of Erasmus Mobility" [Badanie wartości zawodowej mobilności w ramach programu Erasmus], przeprowadzonego przez Międzynarodowy Ośrodek Badań Szkolnictwa Wyższego (International Centre for Higher Education Research – INCHER) w Kassel oraz Uniwersytet w Kassel (Niemcy) (listopad 2006 r.).

12 Zob. opracowanie, o którym mowa w przypisie 10.

Jakkolwiek działalność badawcza uczelni wyższych nie stanowi głównego przedmiotu działań w ramach programu Erasmus, wykazano korzystny wpływ programu na badania. Przyczynił się on do zwiększenia udziału placówek szkolnictwa wyższego w międzynarodowych projektach badawczych, sprzyjał tworzeniu sieci między instytucjami oraz spowodował zwiększenie uczestnictwa pracowników akademickich w konferencjach międzynarodowych i wzrost częstości ich organizowania.

3.1.3. Kształcenie dorosłych

Wśród stwierdzonych rodzajów wpływu na kształcenie dorosłych największe znaczenie miały: ściślejsza, trwała współpraca pomiędzy instytucjami (93% uczestniczących organizacji), większe szanse mobilności oraz przyjęcie bardziej europejskiego punktu widzenia przez poszczególne osoby i instytucje (90%). Program Grundtvig wyraźnie zatem spełnił swoje zadanie wprowadzenia wymiaru europejskiego w sektorze kształcenia dorosłych, w którym do tej pory praktycznie nie istniała tradycja współpracy europejskiej, a który charakteryzuje się stosunkowo słabo rozwiniętą infrastrukturą instytucjonalną, wysokim odsetkiem osób pracujących na niepełnych etatach lub na zasadzie wolontariatu oraz znacznym zróżnicowaniem w poszczególnych krajach.

W ocenie odnotowano znaczny wpływ w postaci poprawy jakości i programów nauczania oraz koncepcji uczenia się i zarządzania (74%). Inne korzyści to m.in. poprawa umiejętności zawodowych i intensyfikacja budowy sieci pomiędzy pracownikami instytucji kształcenia dorosłych w Europie. Ponad połowa respondentów (56%) była zdania, że udział w programie Grundtvig zwiększył ich umiejętności adaptacyjne i szanse na rynku pracy.

Program Grundtvig miał wreszcie stosunkowo silny wpływ na poprawę szans edukacyjnych grup społecznych znajdujących się w gorszej sytuacji: ponad połowa uczestników stwierdziła, że ich działania odniosły skutek w stosunku do osób o niższym poziomie umiejętności bądź o szczególnych potrzebach, a także grup, do których trudniej dotrzeć.

3.1.4. Kształcenie i szkolenie zawodowe

Program Leonardo da Vinci odpowiadał potrzebom w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego oraz sprzyjał pogłębianiu współpracy na poziomie Wspólnoty i osiąganiu zgodności pomiędzy państwami członkowskimi poprzez dostosowywanie swoich priorytetów wieloletnich do celów politycznych ustalonych w procesie kopenhaskim.

Osiągnięto znaczne korzyści społeczno-ekonomiczne w odniesieniu do młodzieży uczestniczącej w kształceniu i szkoleniu zawodowym (VET). Prowadzone projekty przyczyniły się do poprawy ich wiedzy i zdolności nabywania umiejętności przez całe życie. Inną istotną korzyścią odniesioną przez młodych ludzi uczestniczących w części programu poświęconej

mobilności była poprawa znajomości języków obcych, co zwiększyło ich szanse na rynku pracy i możliwości przystosowywania się do jego zmian.

Programy mobilności i projekty pilotażowe w zakresie współpracy w znacznym stopniu wpłynęły również na rozwój wysokiej jakości programów i metod nauczania w uczestniczących instytucjach, co potwierdziło 63% respondentów. Poprzez organizowanie współpracy międzynarodowej i staży program przyczynił się do dalszego otwarcia systemów VET, a przez to do większej przejrzystości programów nauczania oraz kwalifikacji.

Program miał również wpływ na politykę w zakresie VET poprzez opracowywanie standardów, metod i narzędzi, które były włączane do strategii i praktyki na poziomie krajowym lub regionalnym. Wpływ na strategie był największy na poziomie lokalnym (71% respondentów) i regionalnym (57%), ponieważ wielu partnerów projektów działa na tych poziomach. Odnotowano również, choć w mniejszym stopniu, efekty na krajowym poziomie kształtowania strategii (46%). Analizy w poszczególnych krajach wykazały, że wpływ był większy w krajach o nisko rozwiniętych systemach VET, a więc głównie w nowych krajach uczestniczących.

Ogólnie rzecz biorąc program przyczynił się do stworzenia europejskiego obszaru kształcenia i szkolenia zawodowego, który bez tego nie powstałby w ogóle lub w najlepszym wypadku powstawałby znacznie wolniej. Najistotniejszy wkład programu w realizację celów lizbońskich polegał na poprawie umiejętności młodych ludzi, a przez to również ich szans na rynku pracy.

3.1.5. eLearning

Program eLearning był szczególnie skuteczny w zakresie krótkoterminowych wyników w poszczególnych organizacjach. Ponad 98% pytanych koordynatorów eLearning uznało, że ich projekt wywarł pozytywny wpływ na współpracę między instytucjami. Jako szczególnie istotne korzyści dla instytucji wymieniano udział we współpracy międzynarodowej, nawiązanie kontaktów i wymianę dobrych praktycznych wzorców.

Program eLearning był również skuteczny w zakresie istotnych wyników dla pracowników i nauczycieli. 75% respondentów zgodziło się (w tym część – zdecydowanie) z twierdzeniem, że ich projekty wpłynęły pozytywnie na jakość nauczania, kształcenia się i programów nauczania.

Ogólnie rzecz biorąc program eLearning wpłynął bardzo pozytywnie na realizację celów programu „Edukacja i szkolenie 2010”. Szczególnie dobre wyniki przyniósł on w zakresie rozwoju umiejętności na potrzeby gospodarki opartej na wiedzy oraz w zakresie zapewniania dostępności ICT. Od 67% do 75% respondentów zgodziło się (w tym część – zdecydowanie) z

twierdzeniem, że ich projekt spowodował podwyższenie poziomu umiejętności informatycznych.

Program eTwinning okazał się szczególnie skuteczny jako innowacyjny i interesujący model dający szkołom swobodny dostęp do portalu eTwinning oraz oferujący im usługi poszukiwania partnerów, wsparcie projektów na poziomie szkół, porady pedagogiczne i sprawdzone rozwiązania. Koncepcja ta okazała się popularna wśród podmiotów, do których była kierowana, oraz bardzo efektywna pod względem kosztów. Jej wyniki przerosły oczekiwania zainteresowanych stron i uczestników.

Działania w ramach eLearning zostały obecnie włączone do programu „Uczenie się przez całe życie", szczególnie do działań eTwinning w ramach programu Comenius oraz wirtualnych kampusów w ramach programu Erasmus.

3.2. Efekty wspólne dla wszystkich trzech programów

3.2.1. Stworzenie europejskiego obszaru edukacyjnego

Stworzenie „europejskiego obszaru edukacyjnego", w ramach którego powstała trwała kultura współpracy europejskiej, jest uznawane za najistotniejszy efekt programów. W szczególności w ramach programu Erasmus powstała infrastruktura, w której uczestniczą prawie wszystkie uczelnie europejskie, zaś program Leonardo da Vinci przyczynił się do stworzenia platformy współpracy międzynarodowej w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego. Wymienione programy przyczyniają się również do wdrożenia „piątej swobody wiedzy"[13].

3.2.2. Poprawa w zakresie praktyki pedagogicznej i zarządzania

Drugim najistotniejszym rodzajem wpływu była poprawa w zakresie nauczania, uczenia się i zarządzania. Pracownicy w szerokim zakresie stosowali zdobyte doświadczenia, co stanowiło uzupełnienie zarówno istotnego wkładu pochodzącego z sieci służących rozpowszechnianiu, jak i wpływu na zarządzanie.

---

[13] Zgodnie z postulatem Rady Europejskiej sformułowanym na posiedzeniu w dniach 13-14 marca 2008 r. Więcej informacji: Konkluzje Prezydencji, Rada Unii Europejskiej, Bruksela 7652/08, Rev. 1, 20 maja 2008, pkt 8, dostępne pod adresem: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/pl/ec/99414.pdf

3.2.3. *Wpływ na poszczególne osoby i społeczeństwo: skutki społeczno-ekonomiczne*

Programy przyczyniały się do doskonalenia „społecznego kapitału zawodowego”[14], tj. dotychczasowych zasobów i atutów w danej strukturze, organizacji lub instytucji. Ta wartość dodana wywierała istotny wpływ na poszczególne osoby i organizacje za pośrednictwem programów mobilności, sieci i partnerstw. Ogólnie odnotowano poprawę w zakresie kompetencji emocjonalnych poszczególnych osób (umiejętności komunikacyjnych, wiary w siebie, samoświadomości i umiejętności współpracy), umiejętności językowych, świadomości kulturowej i kompetencji zawodowych.

Najistotniejszy efekt społeczno-ekonomiczny stanowiła mobilność, która odgrywała szczególnie znaczącą rolę w programach Erasmus i Leonardo. Program Erasmus miał wielkie znaczenie dla instytucjonalizacji mobilności i silnego zakorzenienia jej w życiu akademickim. Również w programie Leonardo największym sukcesem były programy mobilności, które były również najbardziej efektywne pod względem kosztów. Umożliwienie mobilności pracownikom szkół stanowiło także jeden z najwyraźniejszych efektów programu Comenius. Jednak dotacje w ramach programów Erasmus i Leonardo da Vinci nie zawsze wystarczały, aby umożliwić uczestnictwo w programach osobom w gorszej sytuacji społeczno-ekonomicznej. Dlatego też największe znaczenie dla wyrównywania braków społeczno-ekonomicznych miały programy Grundtvig i eLearning.

3.2.4. *Wpływ na strategie i praktykę na poziomie UE i państw członkowskich*

Na strategie i praktykę miały wpływ przede wszystkim działania służące rozpowszechnianiu wyników, podejmowane w ramach poszczególnych projektów. Wpływ na strategie był największy na poziomie lokalnym, chociaż programy Leonardo i Erasmus wywarły również znaczący wpływ na poziomie krajowym i europejskim, szczególnie poprzez wspieranie wdrażania takich europejskich instrumentów, jak europejski system transferu i akumulacji punktów (ECTS), europejskie ramy kwalifikacji (EQF) oraz europejski system transferu i akumulacji punktów w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET).

3.2.5. *Doskonalenie znajomości języków UE*

Omawiane programy wywarły szeroki wpływ na uczenie się języków poprzez rozwój i rozpowszechnianie nowych metod, a także samo uczestnictwo w programie, chociaż dotyczyło to przeważnie powszechniej używanych języków, głównie angielskiego.

---

[14] „Społeczny kapitał zawodowy” oznacza wartość uzyskiwaną z sieci i ich tworzenia przez pracowników (nauczycieli i osoby prowadzące szkolenia) uczestniczących w programach.

3.2.6. *Wkład w realizację celów związanych ze strategią lizbońską*

Jakkolwiek programy zostały opracowane przed sformułowaniem strategii lizbońskiej, to przyczyniały się do realizacji jej celów, głównie poprzez otwarcie systemów kształcenia i szkolenia na szerszy kontekst oraz poprawę ich jakości i skuteczności.

3.2.7. *Narzędzia rozwoju strukturalnego*

W odniesieniu do konkretnych zagadnień zbieżności, przejrzystości i uznawania kwalifikacji, w ramach programów wspierano opracowywanie i wdrażanie narzędzi sprzyjających zmianom „strukturalnym", takich jak europejski system transferu i akumulacji punktów (ECTS), europejskie ramy kwalifikacji (EQF), europejski system transferu i akumulacji punktów w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET) oraz Europass.

4. GŁÓWNE ZALECENIA DOTYCZĄCE PROGRAMU „UCZENIE SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE"

Osoby oceniające sformułowały szereg zaleceń strategicznych zmierzających do poprawy wsparcia dla polityki kształcenia i szkoleń w ramach programu „Uczenie się przez całe życie" (LLP). Przedstawiły również propozycje działań służących poprawie programu LLP pod względem treści i zarządzania oraz oceny jego skutków. Komisja dopilnuje, aby zalecenia zostały skutecznie wdrożone poprzez opracowanie planu działań. W toku wdrażania sporządzane będą regularnie sprawozdania z postępów. Jednocześnie poniżej zamieszczono już niektóre odpowiedzi.

4.1. Opracowanie programu i priorytety

W ocenie zaznaczono, że program „Uczenie się przez całe życie" powinien w maksymalnym stopniu wykorzystywać osiągnięcia poprzedniego okresu, oraz zaproponowano udoskonalenia w sektorowych częściach programów.

W przypadku programu Erasmus należy poprawić jakość mobilności, zapewnić lepsze uznawanie kwalifikacji uzyskanych w toku nauki za granicą oraz w większym stopniu angażować przedsiębiorstwa i społeczeństwo obywatelskie w celu silniejszego powiązania edukacji z rynkiem pracy.

Należy podjąć kroki zmierzające do tego, aby w ramach programu Leonardo da Vinci priorytetem nadal były obszary zaakcentowane w procesie kopenhaskim, np. jakość i atrakcyjność kształcenia i szkolenia zawodowego, połączona z uznawaniem kompetencji i przejrzystością.

W edukacji szkolnej i kształceniu dorosłych priorytetem powinno być opracowanie środków przyczyniających się w większym stopniu do realizacji celów strategii lizbońskiej oraz do osiągnięcia odpowiednich poziomów

odniesienia (tj. obniżenia wskaźnika przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz zwiększenia uczestnictwa w uczeniu się przez całe życie).

Komisja Europejska zobowiązała się już do ściślejszego monitorowania jakości oraz uznawania okresów mobilności za granicą, a także będzie nadal ściśle współpracować z państwami członkowskimi w zakresie wdrażania ECTS i EQF.

Komisja zamierza również nadal zacieśniać związek pomiędzy programem a kształtowaniem polityki i strategii. Tematy priorytetowe, które powinny być podstawą wniosków składanych w ramach programu, są określane w rocznych zaproszeniach do składania wniosków. Priorytety te są ustalane w ścisłej współpracy z władzami uczestniczących krajów.

4.2. Zarządzanie i monitorowanie

Jakkolwiek dokonano pewnego postępu w opracowywaniu narzędzi informacyjnych w ramach każdego z programów, bardzo trudno było otrzymać solidne, dokładne i aktualne dane o wynikach dotychczasowych programów. Wysoce zalecane jest opracowanie zintegrowanego systemu informacji o zarządzaniu w celu systematycznego gromadzenia wyników i ich lepszego monitorowania.

Komisja Europejska zajęła się już tą kwestią, wprowadzając „LLP Link", wspólne narzędzie zarządzania, które będą stosować wszystkie krajowe agencje programu LLP. System ten umożliwi gromadzenie aktualnych, pełnych i spójnych danych tworzonych w toku codziennego zarządzania programem przez agencje krajowe.

4.3. Ocena skutków

W toku oceny wykazano, że należy formułować cele, wskaźniki i poziomy docelowe zgodne z zasadą SMART, a więc konkretne, mierzalne, osiągalne, realistyczne i określone w czasie. Dotychczas prawie wszystkie programy miały bardzo szerokie cele, nie w pełni zgodne z zasadą SMART; stwierdzano również niedociągnięcia w zakresie wskaźników i poziomów docelowych.

Komisja uznaje potrzebę odpowiedniego monitorowania programu LLP i jego wyników w celu pomiaru i oceny jego skutków i podjęła już działania w celu opracowania odpowiedniego zbioru służących temu wskaźników.

4.4. Rozpowszechnianie i wykorzystywanie wyników

W ramach oceny zaapelowano o poprawę rozpowszechniania i wykorzystywania dobrych praktycznych wzorców, a także poprawę trwałości i uwzględnianie wyników na wszystkich poziomach programów i przez wszystkie podmioty. W ramach projektów należy przeznaczać konkretne

zasoby na cele rozpowszechniania i opracowywać plany trwałości działań. Komisja powinna ułatwiać wymianę dobrych praktycznych wzorców na poziomie UE i służyć wskazówkami. Władze krajowe powinny przyjąć skuteczne strategie rozpowszechniania i stosowania wyników w poszczególnych państwach, zapewnić powiązanie wyników programu „Uczenie się przez całe życie" z polityką krajową oraz monitorować potencjał postępu w realizacji planu działań UE.

W ramach programu LLP sformułowano już konkretne cele służące optymalnemu wykorzystywaniu wyników i wymianie dobrych praktycznych wzorców w celu poprawy jakości kształcenia i szkoleń. W programie międzysektorowym uwzględniono już konkretne, podstawowe działanie w zakresie opracowywania polityki.

Krajowe agencje LLP są zobowiązane umową do podejmowania działań komunikacyjnych i w zakresie rozpowszechniania. Wyróżniającym się projektom przyznawane są Europejskie Nagrody Programu „Uczenie się przez całe życie". Publikowane są broszury prezentujące „historie sukcesu", dobre praktyczne wzorce, których potencjał pozwala na ich dostosowanie do przyszłych celów.

Zachęca się również do optymalnego wykorzystywania wyników, produktów i procesów; wsparciu tych działań ma służyć szereg istniejących baz danych oraz platform tworzonych w ramach LLP i w Dyrekcji Generalnej ds. Edukacji i Kultury.

5. WNIOSKI

Ocena programów Socrates, Leonardo da Vinci i eLearning wykazuje, że wywarły one znaczący wpływ, zarówno ilościowy, jak i jakościowy, na kształcenie i szkolenie w UE. Wpływ ten widoczny jest na poziomach indywidualnym, instytucjonalnym oraz na poziomie kształtowania polityki i strategii.

Na poziomie indywidualnym zaobserwowano pozytywny wpływ zarówno na nauczycieli, jak i na osoby uczące się, które poszerzyły zasób swoich umiejętności (w tym językowych), pogłębiły wiedzę, a także uzyskały głębokie poczucie nawiązywania kontaktów ponad granicami oraz swojej tożsamości jako obywateli Europy. Najskuteczniejsze pod tym względem były programy mobilności, polegające na pobytach zagranicznych w celu nauki.

Programy mobilności nie tylko zwiększyły umiejętności poszczególnych osób, ale również przyczyniły się do postępu na poziomie instytucji. W szczególności program Erasmus spowodował zakorzenienie mobilności w życiu akademickim i doprowadził do zmian strukturalnych i modernizacji szkolnictwa wyższego w Europie. W wyniku różnych rodzajów partnerstw i

projektów zaobserwowano również poprawę w zakresie nauczania, uczenia się i zarządzania oraz zmiany strukturalne w programach nauczania i systemach, szczególnie w środowisku pracy uczestników na poziomie lokalnym. Mniej jest oznak świadczących o szerszym wpływie na krajowe systemy edukacyjne; kraje uczestniczące nie wykorzystały w wystarczającym stopniu, w sensie strategicznym, wyników programów do dostosowania swoich systemów.

Na poziomie kształtowania polityki i strategii oczywisty jest wpływ programów Leonardo i Erasmus na rozwój instrumentów UE służących poprawie przejrzystości i uznawania kwalifikacji, szczególnie takich jak europejski system transferu i akumulacji punktów (ECTS), europejskie ramy kwalifikacji (EQF) oraz europejski system transferu i akumulacji punktów w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET). Wpływ programów Comenius i Grundtvig pozostał jednak w większym stopniu na poziomie lokalnym.

Ogólnie rzecz biorąc programy niewątpliwie przyczyniły się do stworzenia europejskiego obszaru edukacyjnego oraz do zakorzenienia współpracy europejskiej w instytucjach edukacyjnych.

Przy opracowywaniu programu „Uczenie się przez całe życie" (LLP) na lata 2007-2013 wyciągnięto wnioski z poprzednich programów, rozwijając ich zalety, a jednocześnie starając się zniwelować stwierdzone niedociągnięcia.

Program ten, o charakterze ogólnym, w spójny sposób integruje działania skierowane do poszczególnych grup, posługując się uproszczonymi procedurami zarządzania i usprawnionymi podprogramami sektorowymi, w celu lepszego wykorzystania synergii.

Program LLP został również opracowany w celu bardziej efektywnego wspierania polityki kształcenia i szkolenia UE określonej w strategii lizbońskiej oraz w programie „Edukacja i szkolenia 2010". Będzie się to odbywać nie tylko w ramach podprogramów sektorowych dotyczących szkół (Comenius), szkolnictwa wyższego (Erasmus), szkolenia zawodowego (Leonardo) i kształcenia dorosłych (Grundtvig), ale także w ramach nowego podprogramu międzysektorowego. Komisja dysponuje odpowiednią elastycznością, pozwalającą na dostosowanie priorytetów rocznych zaproszeń do składania wniosków w ramach LLP do bieżących inicjatyw w obszarze polityki, takich jak plan „Nowe umiejętności w nowych miejscach pracy" lub Europejski Rok Kreatywności i Innowacji (obie inicjatywy prowadzone w 2009 r.).

Komisja będzie w dalszym ciągu udoskonalać wspólny system zarządzania (LLP Link) oraz oferować narzędzia w celu konsolidacji gromadzenia danych i oceny skutków programu. Postęp w zakresie jakości wyników, m.in. dziedzinie mobilności, a także w zakresie wdrażania celów LLP do 2013 r. będzie ściśle monitorowany we współpracy z krajami reprezentowanymi we wspólnym Komitecie Programu. Uwagę będzie się skupiać również na lepszym

stosowaniu wyników LLP i ich uwzględnianiu w ogólnej polityce w celu wspierania modernizacji systemów kształcenia i szkoleń w Europie.

Załącznik: Rezultaty programów Socrates, Leonardo da Vinci i eLearning – Główne dane o projektach i uczestnikach

Uwaga:
Nie we wszystkich programach wspierano te same rodzaje działań. Pusta komórka tabeli oznacza, że danego rodzaju działań nie finansowano w ramach danego programu. Dane liczbowe dotyczące programów Socrates i Leonardo da Vinci odnoszą się do lat 2000-2006, zaś dane dotyczące programu eLearning – lat 2004-2006. Dane liczbowe zawarte w sprawozdaniu i w poniższej tabeli zaktualizowano zgodnie z najnowszymi danymi statystycznymi Komisji Europejskiej.

Rezultat	**Comenius (Socrates)**	**Grundtvig (Socrates)**	**Erasmus (Socrates)**	**Leonardo da Vinci**	**Arion[1] (Socrates)**	**Lingua (Socrates)**	**Minerva (Socrates)**	**eLearning**
Mobilność								
Studenci / uczestnicy szkoleń			943 000 studentów w programach mobilności	174 937 uczestników szkoleń VET 62 971 młodych pracowników 73 804 studentów uczelni				
Pracownicy / nauczyciele / osoby prowadzące szkolenia / specjaliści ds. edukacji	56 329 (48 985 w szkoleniach dla nauczycieli oraz 7 366 w szkoleniach dla przyszłych nauczycieli	5 500 pracowników kształcenia dorosłych	135 208 nauczycieli akademickich	56 079 osób prowadzących szkolenia VET	1 300 wizyt studyjnych Arion z udziałem 13 500 specjalistów ds. edukacji i decydentów			
Zaangażowane instytucje / wspierane projekty			2 523 uczelnie z kartą uczelni Erasmus	19 307 projektów mobilności (dot. organizacji wyżej wspomnianych programów mobilności)			78 wizyt przygotowawczych	
Projekty partnerskie	74 688 dotacji dla szkół	Przyznano ok. 20 000 dotacji						eTwinning: 7 813 szkół uczestniczyło w projektach; 23 812 szkół zgłosiło udział
Projekty wielostronne, sieci i instrumenty	434 (386 projektów wielostronnych i 41 sieci)	455 (417 projektów i 37 sieci)	520 projektów opracowywania programów nauczania, 1 451 intensywnych programów oraz 180 sieci	2007 projektów pilotażowych w celu rozwoju innowacji w VET, w tym 78 sieci, 74 projekty dot. materiałów źródłowych i 165 projektów dot. nauki języków		144 (66 dot. nauki języków, 78 dot. narzędzi poprawy dostępności nauki języków)	269 dot. kształcenia otwartego i na odległość oraz wykorzystania ICT w kształceniu	21 projektów dot. wirtualnych kampusów; 25 projektów dot. umiejętności informatycznych oraz 16 projektów dot. działań międzysektorowych

[1] Wizyty studyjne dla ekspertów i decydentów w dziedzinie edukacji.